

ארכיון מעין-צבי

תעוד חברים ברשם-קול

אנט פורת

זכרונות חיים

בשנים 1921 - 1999

מספרי קלטות: 162,163

הוקלט בשנת: 1999

ראיון ע"י: אווה אדוריאן

עריכה "י: אווה אדוריאן

אנט פורת

5.8.99

הרקע המשפחתי

נולדתי ברומניה ב-20.3.21 בשם תנה הרטנו, על שמה של העיירה ממנה המשפחה באה. יש לי אח מבוגר ממני בשנתיים ואחות צעירה ממני בשנתיים. הדמות של סבא וסבתא נשארה בזכרוני למרות שאין לי כמעט זכרונות מהזמן הזה. כשהייתי בת 5 עברו הורי לפריס, שם היו לנו קרובים. סבא וסבתא נשארו עם אחותה של אמא ברומניה ועברו את המלחמה.

הורי לא עזבו את רומניה בגלל אנטישמיות, למרות שהיתה קיימת, אלא מסיבות כלכליות. אבא הקדים אותנו ואמא עם שלושת הילדים הצטרפה בהמשך. במשך הנסיעה ברכבת הארוכה לימדה אותנו צרפתית. החיים בפריס לא היו פשוטים לזרים, היו כל הזמן ביקורות משטרה, אשר הכבידו מאוד על המהגרים. אבא ניסה להתפרנס בכל מיני דברים. הוא פתח גם מכבסה, אמא ואני תפרנו ועשינו את התיקונים. זכורה לי תמונת משפחה: בערב אמא ואני יושבות ועושות עבודות יד. באותו הזמן אבא הקריא לנו באידיש סיפורי שלום עליכם. הוא קרא וצחק והסביר לנו את הסיפור. אחי למד ואני התחלתי לעבוד בתור מזכירה של עורך דין כדי לעזור לפרנסת המשפחה. משרדו היה בדירתו המפוארת - בניגוד לתנאים שלנו. הוא עזר לי להמשיך ללמוד, השיג לי סטיפנדיום. הייתי קמה בבוקר בשעה 6.00, לומדת לפני שנסעתי לעבודה. אחרי גמר העבודה תיקנו לי את השיעורים. העורך דין ואישתו התנהגו כלפי כמו לבת מאומצת והייתי מאוד אסירת תודה להם על עזרתם.

נסיעתו של אבא ב 1923 לפלסטינה

אבא היה פעיל באירגונים יהודיים. עוד ברומניה אבי נשלח לשליחות לפלסטינה - הוא רצה גם לבדוק אפשרות עליה. ב-1923 הוא רכש חלקת אדמה באחוזה. חשב, שבבוא הזמן נוכל לגור שם. כשהזמנים היו קשים והיינו זקוקים לכסף, ניסה למכור את החלקה. אז התברר שהיא נמכרה להרבה אנשים - פשוט רמאות. כך נגמר החלום.

במכבי הצעיר

האווירה בבית היתה ציונית, זה היה חלום רחוק עבור הורי. אחי הצטרף למכבי הצעיר והביא גם אותי לשם. במכבי הצעיר היו גם חברים - פליטים מגרמניה - שחיזקו אותה מאוד. בשלב מסויים התמזגו התנועות עם הצופים היהודיים, שקיבלו ע"י זה גוון ציוני

שלא היה קודם הם היו במקורם ילדים צרפתיים, יהודיים ממשפחות בורגניות.

קבלת אזרחות

הרגשנו שאין לנו בטחון כל עוד לא נהיינו אזרחים צרפתיים. כל הזמן ניסינו לפנות, אך ללא הצלחה. בסוף קרה הנס וקיבלנו את האזרחות ב-15.8.1939 - ממש בזמן קריטי, כי 15 ימים אחרי זה פרצה מלחמת העולם השנייה. האזרחות הצילה את חיינו, אחרת היינו נמצאים בין הראשונים שנשלחו למחנות.

במהנה קייץ ב-1939

באוגוסט 1939 היו התנועות במהנה קייץ בגבול שוויץ. באותו הזמן התקיים הקונגרס הציוני בג'נבה. שם נאמה גם גולדה ובן-גוריון. נסענו לשם והתרגשנו מאוד לראות את כל המנהיגים מקרוב. את המשלחת שלנו קיבלו יפה ובכבוד. עבורינו זאת היתה ממש חוויה.

הכרות עם בעלי לעתיד

באותו המהנה הכרתי את בעלי הראשון. הוא היה בן למשפחה בשטרסבורג, שעברה לפריס. מוריס ברנזון. אחרי שהזרנו לפריס כבר הרגישו במלחמה המתקרבת. חילקו מסכות גז - גם אנחנו בתור אזרחים קיבלנו אותם.

פרוץ המלחמה

הצרפתים נכנסו למלחמה בקלות דעת, חשבו שזאת תהיה הרפתקה שתגמר מהר, בבטחון עצמי מוחלט. אבל לא היה להם על מה להתבסס והתוצאות הראו את זה במהירות. כשהגרמנים התקדמו נשמעו מיד ביטויים של אנטישמיות, האשימו את ראש הממשלה לאון בלוס והסוציאליסטים שהם גרמו להוסר מוכנות. בפריס היו הרבה מהגרים ממזרח אירופה. אלה היו מאוד מודאגים. מצבם הכלכלי היה גרוע, הם התפרנסו בקושי.

התארגנות של התנועה לפינו

ילדים יהודיים

לאור המצב הזה אירגנה התנועה את הילדים ממשפחות אלה ואירגנו "קייטנות" בדרום צרפת, במידה וההורים הסכימו. חשבנו שדרום צרפת יותר בטוח עבורם. הפעולה נעשתה במימונו של ה-Joint. רציתי להצטרף כמדריכה, אבל אבי התנגד בתחילה. רק בעזרתו של דודי מוריס נתנו לי למרות זאת לצאת. היינו במקום יפהפה

וההרגשה היתה של קיטנה. היו שם 120 ילדים בנים ובנות. בינתיים כבשו הגרמנים את צפון צרפת, צפון מנהר לואר, הדרום היה כביכול עדיין חופשי בניהולו של פתן, ששיתף פעולה עם הגרמנים. הורי הילדים לא יכלו לבקר את הילדים כי המעבר מצפון לדרום היה אסור. אחראית על 4 מדריכות צעירות היתה גברת גורדין, אשר למדה שיטת Montessori. בעלה שהיה בין הוגי הדעות של התנועה בצרפת היה מרצה לפנינו בערבים וגם לימד אותנו עברית.

כניסה גרמנית לדרום צרפת

לאחר פלישת הגרמנים גם לחלק הדרומי של צרפת, קיבלנו הוראה למצוא מקומות עבור הבנות המבוגרות אצל האיכרים בסביבה. הם היו זקוקים לידיים עובדות וקיבלו אותן ברצון. תפקידי היה להסתובב ולחפש מקומות מסתור וגם קיימתי קשר עם כל הבנות. לא סבלנו מחוסר תקציב ועל ידי כך גם לא מחוסר מזון, ה-Joint דאג לנו.

ההכשרה

אחרי זמן מה התאפשר לי להצטרף לאחת ההכשרות שגם הברי היה בה ב-Loutree. בהיותנו בהכשרה חקלאית היינו במידת מה מוגנים, גם המשטרה המקומית היתה לצידינו והם הזהירו אותנו מראש, כשהיו פעולות הגסטפו. לכל אחד הוכן מראש מקום מסתור. הצלחנו אפילו לארגן את החתונה שלנו, בה השתתפו כ-100 איש. בסוף המלחמה התברר, שהיה לגרמנים תיק מפורט עלינו. את זאת לא ידענו אז. כך היינו שם עד לפלישה לנורמנדיה, אז הבנים התגייסו למק"י והבחורות התפזרו למקומות מסתור.

ההריון והלידה של בני שמוליק

אני הייתי אז בהריון. נשלחתי לעיר Cestres בשם בדוי ולשם הגיעו גם הורי ומאוד שמחתי. לא ברור לי ממה התקיימנו, אולי המחתרת, שאהי היה בה, עזרה. ביקשתי אישור מהגסטפו להגיע לבית חולים לקראת הלידה. הקצין נתן לי אותו אבל הוא הציע לי לעבוד עבורם. בני נולד ב-8.7.44 בשם Berton Jean-Louis - השם שלי בתעודות המזוייפות. בזמן זה הגרמנים כבר היו בנסיגה. מק"י כבשו רכבת, בה הגרמנים רצו לברוח. הם תפסו הרבה נשק ועצרו גנרלים גרמניים. זאת היתה פעולה של הקומנדו היהודי, בו השתתפו גם בעלי ואבי. לנו נגרם הרבה אושר לראות את אנשי המחתרת לעבור באופן גלוי בעיר ויכולתי להראות לבעלי את הבן מרחוק - שאפילו לא יכול היה לחבקו. היינו עדים לבריחת הגרמנים - והם נהפכו

מהשליטים לפליטים. הקומנדו היהודי המשיך להלחם והם הצטרפו לצבא והגיעו עד לברלין. אז היה לי מספיק כסף, כאישתו של חייל. עברתי לעיר שכנה וחיכיתי עד שהוא בא להעביר אותי לפריס, שם היתה הדירה שלהם פנויה. כשהלכתי להפרד מבעלי בבית סיפרתי להם שאני יהודיה ובעלי היה במחתרת. הם הופתעו, ואמרו שחשדו בי, שאני משתפת פעולה עם הגרמנים ושהם רצו למסור אותי לשלטונות. אחרי שבעלי חזר, בני היה בן 6 חודשים. רק אז פנינו לרופא, שיעשה לו ברית מילה, לא היה פשוט להעביר את שמו האמיתי. זה נעשה ע"י בית הדין.

לקראת העליה

התקיימו מהרכוש של הסבתא, שהיה מוסתר. בעלי התחיל ללמוד נגרות. היתה פניה מצד התנועה, שבעלי יעזור בהתארגנות התנועה. כך עלינו רק ב-1947. באותו הזמן אחי היה בראש החלוץ במרסיי. הוא הציע לנו לפנות לעליה די, עליה עם צרטיפיקט בתנאים טובים. יחד איתנו עלו גם משפחת מניב, ואורה אלוני כעולים. אני הייתי שוב בהריון וחמתי שילמה עבורינו מהלקה 2. מסרנו את הדרכונים הצרפתיים שלנו להחלוץ, שהשתמשו בהם לצרכים נוספים.

קליטה בארץ

התוכנית שלנו היתה להצטרף אל אנשי ההכשרה שלנו, שעברו ברגל לספרד. הם היו כבר בכפר רופין ובדגניה. היינו כ-40-30 חברים והציעו לנו להתישב בנווה אילן, שהיה חשוב מבחינה אסטרטגית. אנחנו הצטרפנו אליהם. עקיבא לוינסקי, שאיתו בעלי עבד בצרפת אחרי המלחמה בנושא החזרת הילדים מאירופה, הציע לנו להצטרף למעין צבי.

התחלות בנווה אילן

כשהגענו, היו חייבים לפנות עבורי חדר בצריף מכיון שהייתי בהריון. היתר גרו באוהלים. שמוליק כבר היה בגיל הגן והחליטו לשלוח אותי ואותו לקרית ענבים עד ללידה. ילדתי בהדסה - הר הסקופוס. זאת היתה הלידה האחרונה שם - אחר כך המקום וגם הדרך אליו היו מותקפים ע"י הערבים. אחרי הלידה חזרתי לקרית ענבים כי בנווה אילן לא היו תנאים מתאימים. שם השפה המשותפת עם מטפלת התינוקות, שהיתה תימניה, היתה יידיש. מצב סוריאליסטי ממש!

מלחמת העצמאות

בהתחלת המלחמה הייתי בקרית ענבים הם התנהגו כל כך יפה כלפי.

קרית ענבים פינו את הילדים שלהם לקטמונים - לבתים ריקים, כי אני הייתי מגוייסת כמו כל היתר. ישבנו ממש בקירבת עמדת רדר. עזרתי בבניית הביצורים. קרית ענבים היתה נקודת מוצא של יחידת פלמ"ח. פעם נפלו פגזים באזור המשק, ממש על ידי. הירדנים איימו עלינו בכל פעם. בעלי ואני קבענו, שבמקרה של צורך נפגש במנזר השתקנים - אצל הכומר הצרפתי אותו הכרנו - כמו בזמן המחתרת. בינתיים העבירו את הילדים מכל הגוש להרצליה, אז נתנו לי אישור להצטרף לילדים. נווה אילן שלח את האמהות ביחד עם ילדיהן כדי שיטפלו בהם. אחרי זמן מה הועברנו לחדרה. בגמר המלחמה עברנו עם הילדים לבית השואבה. שם היינו עד גמר בניית בית הילדים בנווה אילן. בזמן המלחמה הופגזה נווה אילן מדי פעם בפעם. פעם ביקר יהודה גולן, שהיה מגוייס בירושלים, הוא יצא לבקר את העמדות ובאותו הזמן נפל פגז על הרכב שעמד בחצר. מנווה אילן היתה תצפית על השיירות לירושלים. חלק מהחברים התגייסו והיו הרבה חללים, בעיקר בקרב על לטרון. הישוב נשאר על כנו וניזוק רק קלות.

שוב בנווה אילן

החיים חזרו למסלולם. הווי והשפה היו צרפתיים. אז הקיבוץ התקיים כבר כ-12 - 10 שנה. פעם באמצע חגיגת חתונה הודיעו שנגנב עדר הפרות. כולם פשטו את החולצות הלבנות, יצאו ותפסו את הגנבים - אח"כ חזרו והמשיכו במסיבה.

המשק לא התפתח, לא היו מספיק שטחים לחקלאות, האנשים באו מרקע של פליטים בצרפת, בלי בסיס ציוני מוצק. הם לא היו מספיק יציבים, היתה תחלופה גדולה של אנשים. בעלי היה אז גזבר, והיה הרבה מחוץ לבית, המצב המשפחתי התדרדר. גם בקיבוץ היתה התפוררות - כאילו במקביל למצב במשפחתי. הסוכנות החליטה לפזר את הישוב. המשפחות לא החזיקו מעמד במצב זה. היו הרבה גירושים - גם המשפחה שלי התפרקה, אז היו לי כבר 3 ילדים, הצעירה היתה עדיין תינוקת.

במעין צבי

התחלתי לחשוב לאן לפנות. במקרה פגשתי את עקיבא לוינסקי, זה נתן לי רעיון לבקר אותו במעין. באותו הזמן עקיבא היה מזכיר, הוא המליץ על כך שאתקבל עם שלושת ילדי כמשפחה חד-הורית, למרות שהקיבוץ לא היה במצב כלכלי טוב. עקיבא ניסה להביא עוד חברים מנווה אילן, אבל רק יעקב קלאוזנר ואני נקלטנו כאן. רק כאן

ראיתי מה זה קיבוץ מסודר, בבתי הילדים, והחברים קיבלו אותנו יפה. בהתאם להסכם הגירושין הבן נשאר עם האבא. את ההסכם עשה עבורינו גדעון האוזנר, מכיריניו. בעלי התחתן מיד עם חברתו, ויצא לשליחות בחו"ל. הקשר הרומנטי היה אחד הסיבות לגישוריין, כי הוא היה קיים זמן רב בסתר. אחרי גמר השליחות בא אלי בעלי לשעבר וביקש ממני לקבל את שמוליק כי הוא חושב, שזה לטובתו. הוא נקלט יפה בקיבוץ, הלך לעבוד בגידולי שדה ואליעזר בן-יעקב היה מדריך אותו בעבודה. הוא היה בן 16 ולא חזר יותר למסגרת בית הספר. הודות לאליעזר הוא נעשה פלח טוב ויציב בעבודה.

מקומות עבודה

בהתחלה עבדתי בתור מטפלת, אחרי ששלחו אותי להשתלמות מטפלות בחרו בי להיות מרכזת קניות. זאת היתה מהפכה בקיבוץ שמרני כמעין, שבחורה נכנסה לתפקיד כזה. התפקיד היה לי מעניין, אם כי עם הילדים שלי זה לא היה פשוט כל כך, כי לא הייתי כל היום בבית.

שליחות למדגסקר

היה ידוע, שהייתי פעילה בתנועה ושאני דוברת צרפתית. יום אחד טילפנו אלי ממפלגת מפא"י האם אני מוכנה לצאת לשליחות ל-MADAGASCAR. התפקיד פירושו היה להרצות בפני נשים מקומיות בעיקר על תפקידי האישה בישראל ועל האפשרויות שתפתחנה בפני הנשים בארצם שאת העצמאות שלהם קיבלו זה לא מכבר. התברר לי, שלא הייתי מספיק מודעת מה מצפה לי - אחרת אילו ידעתי אולי הייתי מסרבת. היה לי חוסר בטחון להופיע לפני ציבור, אבל למרות זאת התגברתי. הסתבר לי, שנהפכתי לאישה עצמאית שיודעת לעמוד במשימות. הסתבר, שהיו מרוצים ממני, וקיבלו אותי בכבוד. מה שעזר לי שהגעתי לשם אחרי ביקורה של גולדה, לה רכשו כבוד רב. הייתי שם במשך 3 חודשים באותו הזמן הבן היה בצבא, אראלה היתה ב-יב' וילי היתה אצל משפחת נדלר, שבתם היתה באותו הגיל. הגדולים הבינו, אבל לילי היתה קשה העדרותי, היא השלימה עם זה כששמעה שאני נוסעת לעזור להם להיות שווים זכויות, זה דיבר אל ליבה. אחרי שחזרתי הביתה מסרתי על שליחותי שהיתה קשה לי - הפעם בעברית.

מטפלת בחברת נוער

התחלתי לעבוד כמטפלת בחברת הנוער יחד עם רות וייל. זאת היתה חברת נוער ישראלית. כשהתפזרה החברה קיבלתי 3 חניכים למשפחתי.

הם נקלטו היטב במשפחתי, הם מצאו את מקומם בארץ. יהודית נשלחה ללמור הוראה והיא נשארה שייכת למשפחה עד היום הזה, היא נחשבת בעיני כבתי.

הורי מגיעים לארץ

בשנת 1967 הגיעו הורי מצרפת וקיבלו עזרה כדי לקנות בית קטן בזכרון יעקב. לאבא היתה פנסיה כאדמיניסטרטור של בית כנסת. הוא היה בעל תפילה. הפנסיה אפשרה לו לעלות ארצה. אחרי שאמא נפטרה שיכנעתי את אבא לבוא למשק - קראו לו סבא "טופי" כי הוא נהג לחלק סוכריות לילדים. הוא דיבר עברית ונקלט יפה קשר קשרים גם עם האולפניסטים.

הנהלת השבונות

למעשה הגעתי להנהלת השבונות עקב יד שבורה, שהיתה בגבס. עזרתי במה שיכולתי לעשות ביד הימנית. בהנהלת החשבונות עבד אברהם גונדרמן והוא התרשם, שכדאי ללמד אותי לעבוד במחשב חדש. היססתי קצת, כי תחום החשבונאות היה חדש עבורי, אבל בסוף הסכמתי לנסות וראיתי כי טוב. אבא שלי התלהב מעבודתי החדשה. הוא עזב אותנו בפתאומיות, ביום כשכל המשפחה ביקרה כאן. כאבתי מאוד את מותו, היה חסר לי מאוד וגם השיחות והסיפורים שלו על העבר. הרגשתי ריקנות בבית.

הנישואין עם יעקב פורת

באותו הזמן הזדמן לי להכיר את יעקב. הייתי כבר מעל 60 וחשבתי בעצם רק על חברות. יעקב לא הסכים ועמד על זה שנתחתן. המפגש בין שתי המשפחות היה מאוד מוצלח, הילדים שלו קיבלו אותי יפה, יעקב פיתח גם יחסים טובים עם ילדי, חבל שלא באותה המידה עם שלושתם.

יעקב היה חבר ותיק בנווה איתן. נתתי לו להבין, שאם נתקשר, אנחנו נחיה במעין. אני כבר עברתי מנווה אילן, ולא רציתי מעבר נוסף לכן הוא בא למעין ולא הצטער על כך. גם עבורי השינוי היה עצום. אחרי 30 שנה שהייתי לבד, היה לצידי שותף, חבר, איש אוהב ודואג לי. כך חיינו במשך 12 שנה. בפתאומיות מוחלטת נחת עלי מותו. הוא היה איש בריא וחזק, למרות שהיה בן 81, הוא היה פעיל מאוד. ביום שישי יעקב חזר מהמקלחת ואמר לי, שהוא הולך לנוח לחמש דקות. החמש דקות האלה נשארו לנצח, הוא נפטר בשנתו. אומרים, שזה מות נשיקה, מוות של צדיקים. עבורי ההלם היה איום

תקופת חיים שנתקעו בלי כל התרעה קודמת. הסכמתי, שהילדים שלו יחליטו על סידורי קבורה. הם רצו שיקבר בנווה איתן, כפי ששנים רבות מקודם יעקב ביקש. הסכמתי, אבל מאוד היה קשה לי שהוא יהיה קבור כל כך רחוק ממני - כאילו הפסדתי אותו פעם נוספת. באותו יום שישי ילי היתה נוכחת והיא מיד טיפלה בעניינים, טילפנה והודיעה תפקדה למופת. היא עמדה לצידי בתקופה הקשה ועזרה לי בכל יכולתה.

מצאתי כוח ביחסי עם הילדים שלי, אריאלה נשואה עם יושקה, הם חיים בגולן, יש להם 4 ילדים ותמיד נעים אצלם. אני מוצאת הרבה הזדמנויות לשוחח עם יהודית, חבל לי שהיא לא בנתה לה משפחה משלה, ביתר השטחים היא הצליחה מאוד. ילי נמצאת במעין-צבי, אנחנו מתראות יום-יום ומסתדרות יפה. לשמוליק, הבכור שלי, יש לי קשר מיוחד. רק חבל לי, ומצער, שאחרי 30 שנה נשואים ו- 3 ילדים משותפים - הוא נפרד מאישתו, אותה אני מחבבת מאוד. שמוליק הוא בחור מאוד מוצלח ומושך. הוא ניסה לבנות לו משפחה חדשה עם רחל, לצערי ללא הצלחה.

לסיכום

מה אני רואה בהבט אל העבר? הקשר הטוב שיש לי עם הילדים שלי, זאת ההמשכיות, התמיכה והנהמה שלי. אני רוצה לציין שכאשר הגעתי למעין צבי הרגשתי שהגעתי למקלט בטוח. ראיתי לפנינו עתיד, אהבתי את האנשים, את העמדות, את הסדר. חבל לי מאוד, שהיום הדברים משתנים. אני יודעת שהכל צריך להשתנות במשך השנים, אבל היום נשכחו האידיאלים.